

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास
माननीय न्यायाधीश श्री वैद्यनाथ उपाध्याय
माननीय न्यायाधीश श्री चोलेन्द्र शम्शेर ज.ब.रा.
फैसला

मुद्दा नं. : ०७०-CR-०८०८
मुद्दा : मानव बेचबिखन तथा ओसार पसार।

लोकबन्धु दर्नाल समेतको जाहेरीले नेपाल सरकार१ पुनरावेदक
वादी

विरुद्ध

जिल्ला सोलुखुम्बु छेस्काम गा.वि.स. वडा नं. ८ बस्ने मिलन भन्ने रोशन प्रत्यर्थी
वि.क.....१ प्रतिवादी

शुरू तहमा फैसला गर्ने :- मा.न्या. श्री रमेशराज पोखरेल
झापा जिल्ला अदालत।

पुनरावेदन तहमा फैसला गर्ने :- मा.मु.न्या. श्री गोविन्दकुमार उपाध्याय
मा.न्या. श्री उदयप्रकाश चापागाई
पुनरावेदन अदालत, इलाम।
फैसला मिति :- २०७०।३।१८

पुनरावेदन अदालत इलामको फैसलाउपर न्याय प्रशासन ऐन, २०४८ को दफा ९ (१)
(ग) बमोजिम यस अदालतमा पुनरावेदन पर्न आएको प्रस्तुत मुद्दाको संक्षिप्त तथ्य एवम् ठहर
यस प्रकार छ :-

प्रतिवादी मिलन भन्ने रोशन वि.क. हाम्रो गाउँमा आएर म मानिसहरूलाई विदेश पठाउने
काम गर्छु भन्नेका थिए। हाम्री वहिनी अन्जना दर्नाल र यसोदा बाँस्कोटा पनि विदेश जाने
भएकाले सो सम्बन्धमा प्रतिवादीलाई भन्दा डकुमेण्ट सबै म नै तयार गरी दिन्छु। मलाई ६
महिनापछि रु.३०,०००।- दिनु भने। म विधि सम्मत् तरिकाले (legally) काठमाडौँबाट भिषा
पठाई दिन्छु भनेर सबै कुरा गरी हाम्रा वहिनीहरूलाई काठमाडौँ जाने बाटो नवलपरासी
बर्दघाटमा बोलाए। त्यहाँ पुगेपछि निज अभियुक्तले बसेको ठाउँमा हामीलाई राखी बैनीहरूको

डकुमेण्ट बनाएर तयार गरे पछि तपाईंहरूलाई खबर गरी तपाईंहरूका सामुन्नेबाट विदेश पठाउने भनी बहिनीहरूलाई लगेका थिए। निजहरूलाई भारत लाने क्रममा रूपन्देहीको प्रहरीले फेला पारी बहिनीहरूलाई उद्धार गरी प्रहरी कार्यालयमा राखिएको छ भन्ने जानकारी पाएकाले उजुरी दिन आएका हौं। अभियुक्तले हामी अभिभावकलाईसमेत झुक्याएर काठमाडौँबाट विदेश पठाउने भनी काठमाडौँबाट विदेश नपठाई भारततर्फ पठाउन लैजाँदै गर्दा सानाहात नेपाल र प्रहरीको सक्रियबाट उद्धार गरिएकोले निज अभियुक्तलाई कानूनबमोजिम कारवाही गरिपाउँ भन्ने समेत बेहोराको जाहेरी दरखास्त।

अन्जना दर्नाल र यसोदा बाँस्कोटालाई प्रतिवादी मिलन भन्ने रोशन वि.क.ले रूपन्देहीबाट भारततर्फ लैजाँदै गर्दा पक्राउ परेकोले तीनी जनालाई पत्रसाथ पठाएको छ भन्ने मिति २०६८।१२।३ गतेको जिल्ला प्रहरी कार्यालय रूपन्देहीकोपत्र।

काठमाडौँ जाने बाटो बर्दघाटमा भेट हुनु पर्दछ आउनु भनेकाले घरमा सल्लाह गरेर मिति २०६८।१२।१ गते मेनुका बाँस्कोटा र म मेरो साथी अन्जना दर्नाल निजको दाजु लोकबन्दु दर्नाल काठमाडौँ जानको लागि बसमा चढी गयौं। मिति २०६८।१२।२ गते विहान ५ बजे नवलपरासी जिल्लाको बर्दघाटमा पुगी रोशन वि.क.सँग भेट भयो। मेरो दिदी र अन्जनाको दाजु यतै बस्दै गर्नु पासपोर्ट समेतको कागजात तयार गरेर ल्याउछु भनी मलाई र अन्जना दर्नाललाई बसमा चढाई रोशन वि.क.ले लिएर जानु भयो। कता लैजानु भयो, थाहा भएन। प्रहरीले हामीलाई सोधपुछ गर्दा काठमाडौँ आएका भन्यौं, यो काठमाडौँ होइन। रूपन्देहीको बसपार्क भैरहवा हो। भनेपछि मात्र काठमाडौँबाट विदेश पठाई दिने प्रलोभन देखाई रूपन्देही भैरहवाको बाटो हुँदै भारततर्फ लैजान लागेको थाहा पायौं। प्रतिवादी रोशन वि.क.लाई मानव बेचबिखन मुद्दामा कारवाही होस् भन्नेसमेत ब्यहोराको पीडित यसोदा बाँस्कोटाले मौकामा लेखाई दिएको कागज।

प्रतिवादी मिलन भन्ने रोशन वि.क.हाम्रो गाउँमा आई चिनजान गरी विदेश जान्ने कुरा गर्दा म छोरी मान्छे पनि विदेश पठाउने काम गर्दछु भने, मसँग नागरिकता पासपोर्ट छैन तयार पारी खबर गर्छु भन्दा त्यो पनि म बनाई दिन्छु। हाल पैसा चाहिँदैन। पछि कमाएर दिँदा हुन्छ विदेश जान लिगल्ली भिषा हुँन्छ, काठमाडौँबाट पठाई दिन्छु भनेकाले मेरो साथी मोरङ्ग उर्लाबारी ५ बस्ने यसोदा बाँस्कोटा र निजको दिदी मेनुका बाँस्कोटा मिति २०६८।१२।१ गते काठमाडौँ जाने बसमा चढी बर्दघाट पुगेपछि रोशन वि.क.सँग भेट भयो। बस टिकटको पैसा पनि रोशन वि.क.ले नै दिनु भयो। म यसोदा बाँस्कोटा र अन्जना दर्नालसमेतको पासपोर्ट समेत तयार गरेर आउँछु। तपाईंहरू यहीँ बस्नु भनी मेरो दाजु र यसोदाको दिदीलाई सोही स्थानमा छोडी हामीलाई बसमा चढाई रोशन वि.क.ले लिएर गए, रूपन्देही जिल्लाको बसपार्क भैरहवा

भन्ने ठाउँमा पुऱ्याएपछि प्रहरीसमेतले फेला पारेकाले हामीलाई काठमाडौँ नलगी रूपन्देही हुँदै भारततर्फ लगेको भन्ने जानकारी भयो। यसरी झुक्याएर हामीलाई भारततर्फ लान रूपन्देही पुऱ्याउने रोशन वि.क.लाई मानव बेचबिखन मुद्दामा कारवाही होस् भन्नेसमेत बेहोराको अञ्जना दर्नालले मौकामा गरेको कागज।

एक ठाउँमा पुऱ्याउछु भनी अर्को ठाउँमा पुऱ्याउनु कानून विपरित रहेछ। म सँग मेनपावरको आधिकारीक नियुक्ति छैन। मैले बिना खर्च पीडितहरूलाई काठमाडौँबाट विदेश पठाई दिन्छु भनेको हो। निज पीडितहरूलाई काठमाडौँ नबोलाई बर्दघाटमा बोलाएको हो। प्रहरीले भैरहवा पुगेपछि पक्राउ गरेको हो भन्ने समेत बेहोराको प्रतिवादी रोशन वि.क.ले अधिकारप्राप्त अधिकारीसमक्ष गरेको बयान।

मेची.न.पा.वडा नं.१ बस्ने अञ्जना दर्नाल र मोरङ्ग उर्लाबारी-५ बस्ने यसोदा बाँस्कोटा समेतलाई काठमाडौँबाट कानूनबमोजिमको भिषामार्फत विदेश पठाई दिन्छु भनी प्रलोभनमा पारी नागरिकता पासपोर्ट बिनाका केटीहरूलाई काठमाडौँ लाने भनी प्रतिवादी रोशन वि.क.ले रूपन्देहीको भैरहवा बसपार्क पुऱ्याएको अवस्थामा प्रहरीले फेलापारी कारवाही चलाएको भन्ने सुनी थाहा पाएकाले यस्ता अपराधीलाई कानूनबमोजिम कारवाही गरिपाउँ भन्नेसमेत बेहोराको विमल मैनालीले मौकामा लेखाई दिएको घटना विवरण कागज।

पीडितहरू यसोदा बाँस्कोटा र अञ्जना दर्नाललाई प्रतिवादी रोशन वि.क.ले काठमाडौँ नलगी भारततर्फ लाने नियतले रूपन्देहीको भैरहवा बसपार्क पुऱ्याउँदाको अवस्थामा सानाहात र प्रहरीको सकृयतामा पीडितहरूको उद्धार गरि प्रतिवादीलाई मिति २०६८।१२।२ गते पक्राउ गरेको हुँदा कानूनबमोजिम कारवाही होस् भन्नेसमेत बेहोराको कुमार संग्रौलाले मौकामा लेखाई दिएको घटना विवरण कागज।

यसमा नागरिकता र पासपोर्ट समेत नभएका झापा धुलाबारी १ बस्ने अञ्जना दर्नाल र मोरङ्ग उर्लाबारी ५ बस्ने यसोदा बाँस्कोटालाई प्रतिवादी मिलन भन्ने रोशन वि.क.ले काठमाडौँबाट मान्यता प्राप्त भीषाद्वारा विदेश पठाई दिन्छु भनी प्रलोभनमा पारी काठमाडौँ लानु पर्नेमा रूपन्देहीको भैरहवा पुऱ्याएको हुँदा निज रोशन वि.क.लाई कानूनबमोजिम कारवाही गरिपाउँ भन्नेसमेत बेहोराको पुष्पा दर्जीसमेतले लेखाई दिएको मौकाको बस्तुस्थिति मुचुल्का।

प्रतिवादी रोशन वि.क.ले पीडितहरूको पासपोर्ट नागरिकता बनाई दिन्छु, लागेको खर्च पछि दिए हुन्छ। लिगल भिषामा काठमाडौँबाट विदेश पठाई दिन्छु भन्ने जस्ता प्रलोभन देखाई अभिभावकलाई समेत प्रलोभनमा पारी विदेशमा लैजाने भनी नवलपरासी जिल्लाको बर्दघाटमा बोलाई पीडितहरूको कागजात तयार पारी काठमाडौँबाट उड्ने बेलामा तपाईंहरूलाई खबर गर्छु। तपाईंहरूका सामुन्नेमा उडाई दिन्छु भनी झुक्याई अभिभावकहरूलाई सोही ठाउँमा

राखी पीडितहरूलाई बर्दघाटबाट रूपन्देहीको भैरहवासम्म पुर्‍याउदा प्रहरीहरूले पीडितहरू र प्रतिवादीलाई पक्राउ गरेको तथ्य पुष्टि भएकोले प्रतिवादीले मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार (नियन्त्रण) ऐन, २०६४ को दफा १ विपरिीत, दफा ४(२) (ख) को कसूर अपराध गरेकाले निज प्रतिवादी मिलन भन्ने रोशन वि.क.लाई ऐ.ऐनको दफा १५(१) (छ) बमोजिम सजाय गरी ऐ.ऐनको दफा १७ बमोजिम पीडितहरूलाई प्रतिवादीबाट क्षतिपूर्तिसमेत दिलाई भराई पाउँ भन्नेसमेत बेहोराको वादी नेपाल सरकारको अभियोगपत्र।

म पीडितहरू अन्जना र यसोदालाई चिन्दिन। मैले उनीहरूलाई विदेश लैजाने सम्बन्धमा कहीं कतै कुरा गरेको छैन। मलाई नवलपरासीको बर्दघाट स्थित मेरो ससुराली घरमा बसी रहेको अवस्थामा स्थानीय प्रहरीले प्रहरी चौकी जाँउ भनी लिईएको हो। पछि मलाई मानव बेचबिखनको आरोप लगाइए छ। जाहेरी दरखास्त, अन्जना दर्नाल र यसोदा बाँस्कोटाको बयानहरू झुठा हुन्। जाहेरवाला लोकबन्धुको मामा ससुराको छोरीलाई मैले विवाह गरी सम्बन्ध विच्छेद गरेकाले निजसँग रीस ईवि थियो। मलाई फसाउन जाहेरी दिएको हो भन्ने समेत बेहोराको प्रतिवादी रोशन वि.क.ले शुरू झापा जिल्ला अदालतमा गरेको बयान।

यसमा प्रतिवादी उपरको किटानी जाहेरी, प्रतिवादीको बयान, पीडितहरूको बकपत्र तथा अन्य संकलित सबुद प्रमाणहरूका आधारमा प्रतिवादीलाई थुनामा राख्नु पर्ने अवस्था देखिँदा पछि अन्य प्रमाणहरू बुझ्दै जाँदा ठहरेबमोजिम हुने गरी हाल प्रतिवादी रोशन वि.क.लाई मुलुकी ऐन, अ.व. ११८ (२) नं. बमोजिम थुनामा राखी मुद्दाको पुर्पक्ष गर्नु भन्ने शुरू झापा जिल्ला अदालतबाट मिति २०६९।१।३ मा भएको आदेश।

म मेरो माइती उर्लाबारीमा बसेकी थिएँ। प्रतिवादी रोशनले अन्जनाहरू पनि आउदैछन्। तिमी पनि आउ भाडा म हालिदिन्छु। कागजपत्र म बनाई दिन्छु, काठमाडौँबाट उडी कुवेत जानु पर्छ, तिमीले कुवेतमा घरको काम गर्नु पर्छ भनी बोलाए। अन्जना आएको बस चढी बर्दघाट आउनु भनेकाले त्यहाँ पुग्यौँ। त्यहाँबाट बुटवल जानु पर्छ त्यहिबाट काठमाडौँ जानु पर्छ भनी भोलीपल्ट विहान भैरहवा पुर्‍याएछन्। त्यहाँ बसबाट ओर्ली अर्को बस चढाए तर त्यो बस काठमाडौँ जाने नभई भारत सिमाना जाने रहेछ। सानाहात संस्थाका मानिसहरूले हामीलाई केरकार गर्दा सबैकुरा खुल्यो। हामीले थाहा पायौँ। हामीलाई भारत बेचन लान लागेका रहेछन्। प्रहरीले प्रतिवादी रोशनलाई पक्राउ गरेको हो। प्रतिवादी रोशन वि.क.लाई हदैसम्म सजाय होस् भन्नेसमेत बेहोराको पीडित यसोदा बाँस्कोटाले शुरू झापा जिल्ला अदालतमा गरेको बकपत्र।

मिति २०६८।१२।१ गतेका दिन प्रतिवादी रोशन वि.क.ले म र यसोदालाई काठमाडौँबाट कानूनी भिसामा कुवेत पठाई दिन्छु। म बर्दघाटमा हुन्छु, तिमीहरू त्यहाँ

आउनु भनेकाले मैले दाजु लोकवन्धु र यसोदाले उसकी दिदी मेनुकालाई साथैमा लिई गयौं। यसोदा उर्लाबारीबाट चढिन्। हामीहरू बर्दघाट पुग्दा प्रतिवादी रोशन त्यही आएका रहेछन्। त्यहाँबाट हामीलाई निजको ससुराली घरमा राखे। पछि रोशनले वहिनीहरूको कागजपत्र बनाउनु पर्छ तपाईंहरू यही बसी रहनु काम भए पछि म बोलाउँछु भनी म र यसोदालाई लिई गएकोमा काठमाडौं नलगी भैरहवा पुर्‍याएर अर्को बस चढाए त्यस बेला सानाहात नाम गरेको संस्थाका मानिसहरूले कहाँ जाने भनी सोधपुछ गर्दा हामीहरू काठमाडौं जाने भन्दा यो बस काठमाडौं जाँदैन पश्चिम जान्छ इन्डियाको बोडर पुगिन्छ भने पछि हामी छक्क पर्‍यौं। हामीलाई प्रतिवादीले काठमाडौं नलगी किन यता ल्याउनु भएको भनी रोशनलाई भन्दा ऊ बोलेन। मैले आत्तिएर दाजुलाई फोन गरी बोलाएँ। पछि प्रहरी र सानाहात संस्थाले पक्राउ गरी प्रहरीलाई जिम्मा लगाई पठाएको हो। प्रतिवादीले काठमाडौंबाट विदेश पठाई दिन्छु भनी हामीलाई ललाई फर्काई प्रलोभनमा पारी कुवेत नपठाई भारततर्फ लगी बेचन लागेको हुँदा निजलाई सजाय होस् भन्नेसमेत बेहोराको पीडित अन्जना दर्नालले शुरू झापा जिल्ला अदालतमा गरेको बकपत्र।

प्रतिवादी रोशन वि.क.ले अधिकारप्राप्त अधिकारीसमक्ष मैले बिना खर्च पीडितहरूलाई काठमाडौंबाट विदेश पठाई दिन्छु भनेको हो। प्रतिवादीले अदालतमा बयान गर्दा आफू बर्दघाट स्थित ससुराली घरमा बसिरहेको अवस्थामा प्रहरीले पक्राउ गरेको हो, प्रहरीमा भएको बयान मेरो हैन भनी लेखाएकोमा निजको उक्त बयान बेहोरालाई आफ्ना साक्षी उपस्थित गराई समर्थन गराउन सकेकोसमेत नदेखिँदा निजको उक्त कथनलाई प्रतित लायक मान्न सकिएन। यी प्रतिवादीले पीडितहरूलाई विदेश भारततर्फ लाँदै गर्दाको अवस्थामा पक्राउ परेको तथ्यलाई पीडितहरूको बकपत्र र प्रतिवादीको अधिकारप्राप्त अधिकारीसमक्ष भएको बयानसमेतले समर्थन गरेको अवस्था हुँदा यी प्रतिवादी मिलन भन्ने रोशन वि.क.ले मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार गरेको ठहर्छ। सो ठहर्नाले निज प्रतिवादी मिलन भन्ने रोशन वि.क.लाई मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार (नियन्त्रण) ऐन, २०६४ को दफा १५ (१) (छ) बमोजिम ७ (सात) वर्ष कैद हुने ठहर्छ। साथै यी प्रतिवादीबाट पीडितहरूलाई जनही १०,०००।-(दश हजार) क्षतिपूर्तिसमेत भराई दिने ठहर्छ भन्ने शुरू झापा जिल्ला अदालतबाट मिति २०६९।३।१२ मा भएको फैसला।

पीडितहरूलाई मैले चिनेको छैन। पीडितहरूले प्रहरी तथा अदालतमा गरेको बयान, प्रायोजित, झुठ र फरेब मात्र हो। मैले निजहरूलाई बैदेशिक रोजगारीमा पठाई दिन्छु भनेको छैन। पीडितहरूलाई पुर्‍याउन जाने व्यक्तिहरूको कागजसम्म प्रहरीले नगरेबाट मैले अपराध

नगरेको एवं म निर्दोषलाई फसाउन झुठा घटना सृजना गरिएकाले मलाई सजाय गर्ने गरी भएको शुरू फैसला उल्टाई सफाई पाउँ भन्नेसमेत बेहोराको प्रतिवादीको पुनरावेदनपत्र।

यसमा प्रतिवादी र पीडितहरू नेपाल भित्रै रहेको वारदातको अवस्थाबाट पुनरावेदक प्रतिवादीलाई मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार (नियन्त्रण) ऐन, २०६४ को दफा १५(१)(छ) बमोजिम ७ वर्ष कैद गरेको शुरू फैसला फरक पर्ने देखिँदा छलफलका लागि मुलुकी ऐन अ.बं.२०२ नं. तथा पुनरावेदन अदालत नियमावली, २०४८ को नियम ४७ बमोजिम पुनरावेदन सरकारी वकिल कार्यालय इलामलाई पेसीको सूचना दिई नियमानुसार पेश गर्नु भन्ने पुनरावेदन अदालत इलामको मिति २०७०।२।५ को आदेश।

पीडितहरू यसोदा र अन्जनाले आफुहरू कुन बसमा चढेका हो, सो बस कहाँ जाने त्यसपछि के गर्ने भन्ने कुरा नबुझी पीडितहरूलाई निजको अभिभावकले तत्तिकै प्रतिवादी रोशनसँग पठाउने र निजहरू जाने कुरा स्वभाविक देखिँदैन। यी प्रतिवादीले आवश्यक लिखत प्रमाणपत्र नभएका पीडितहरू समेतलाई झुक्याई वैदेशिक रोजगारमा पठाउने अनधिकृत कार्य गर्न खोजी पीडितहरूको शोषण हुने कसूर गरेको देखिन्छ। त्यसका लागि यी प्रतिवादीलाई अनुमतिप्राप्त संस्थाले आफ्नो प्रतिनिधि मुकरर गरेको वा यी प्रतिवादी आफैले विदेशी रोजगार दाताबाट अनुमतिप्राप्त गरेको देखिँदैन। मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार (नियन्त्रण) ऐन, २०६४ को दफा ४ ले पीडितहरूको शोषणको कार्यलाई मानव ओसारपसारको कसूर मानेको छ। यस्तो अवस्थामा प्रतिवादी मिलन भन्ने रोशन वि.क. लाई अभियोग दाबीको कसूर गरेको ठहर्‍याई निजलाई मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार (नियन्त्रण) ऐन, २०६४ को दफा १५(१)(छ) बमोजिम ७ वर्ष कैद सजाय गरेको झापा जिल्ला अदालतको मिति २०६९।३।१२ को फैसला मिलेको नदेखिँदा केही उल्टी भई पुनरावेदक प्रतिवादी मिलन भन्ने रोशन वि.क. लाई उक्त ऐनको दफा ४(२) (ख) को शोषणको कसूरमा ऐ.ऐनको दफा १५(१) (च) बमोजिम २ वर्ष कैद हुने ठहर्छ भन्ने पुनरावेदन अदालत इलामको मिति २०७०।३।१८ को फैसला।

पुनरावेदन अदालतको उक्त फैसलामा चित्त बुझेन प्रतिवादी मिलन भन्ने रोशन वि.क.ले पीडितहरूलाई काठमाडौँ हुँदै विदेश कुवेत लैजान प्रलोभन देखाई काठमाडौँ नलगी भैरहवा हुँदै भारततर्फ लैजाँदै गर्दा पक्राउ परेको तथ्य प्रतिवादीले अधिकारप्राप्त अधिकारसमक्ष बयान गरेका छन्। पीडितहरूको मौका तथा अदालतमा भएको बकपत्रलाई कुनै महत्व दिईएन। प्रतिवादीले वैदेशिक रोजगारमा पठाउने अनुमतिपत्र नपाएको तथा कुनै आधिकारिक संस्थाको प्रतिनिधिसमेत रहेको नदेखिँदा निजले पीडितहरूलाई बेचबिखन गर्ने उद्देश्यले भैरहवा लगेको प्रष्ट देखिन्छ। प्रतिवादीलाई मानव बेचबिखनमा हदैसम्मको सजाय गर्नुपर्नेमा शोषणको कसूरमा सजाय गरेको

पुनरावेदन अदालतको त्रुटिपूर्ण फैसला उल्टी गरी प्रतिवादीलाई अभियोग दावीबमोजिम सजाय गरिपाउँ भन्ने वादी नेपाल सरकारका तर्फबाट पर्न आएको पुनरावेदनपत्र।

नियमबमोजिम पेसी सूचिमा चढी निर्णयार्थ यस इजलास समक्ष पेस भएको प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदक वादीका तर्फबाट उपस्थित महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयका विद्वान् सहन्यायाधिवक्ता श्री राजन भट्टराईले यी प्रतिवादी मिलन भन्ने रोशन वि.क.ले पीडितहरूलाई वैदेशिक रोजगारमा कुवेत पठाउने भनी काठमाडौँबाट उडाउने शर्तमा झापाको धुलाबारी र मोरङको उर्लाबारीबाट ल्याएका थिए। तर प्रतिवादीले पीडितहरूलाई काठमाडौँ नल्याई भारतमा बेचबिखन गर्न भैरहवा पुर्‍याएको मिसिलबाट प्रष्ट देखिन्छ। प्रतिवादीले मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार (नियन्त्रण) ऐन, २०६४ को दफा ३ र ४ विपरीत, दफा ४ (२)(ख) को कसूर अपराध गरेको मिसिल प्रमाणबाट पुष्टी भएको अवस्थामा प्रतिवादीले शोषणको कसूर गरेको ठहर्‍याई २ वर्ष मात्र कैद सजाय हुने ठहर्‍याएको त्रुटिपूर्ण फैसला उल्टी गरी प्रतिवादीलाई अभियोग दावीबमोजिम सजाय गर्न प्रत्यर्थी झिकाई पाउँ भनी बहस गर्नु भयो।

उपर्युक्तबमोजिम विद्वान् सहन्यायाधिवक्ताको बहस सुनी पुनरावेदन अदालतले गरेको फैसला मिलेको छ, छैन पुनरावेदन जिकिर पुन गर्न सक्ने हो, होइन सो सम्बन्धमा निर्णय गर्नुपर्ने देखियो।

निर्णयतर्फ विचार गर्दा, प्रतिवादीले कुनै व्यक्तिलाई वैदेशिक रोजगारमा पठाउने अनुमतिपत्र प्राप्त नगरेको र निज कुनै अख्तियारप्राप्त रोजगार दिलाउने संस्थाको प्रतिनिधिसमेत नरहेको अधिकार बिहीन व्यक्तिले पीडितहरूलाई वैदेशिक रोजगारमा कुवेतमा पठाई दिन्छु भनी काठमाडौँबाट उडाउने शर्तमा काठमाडौँ नल्याई भैरहवा पुर्‍याएको अवस्थामा प्रहरीले निजलाई पक्राउ गरेका थिए। पीडितहरूको मौका तथा अदालतमा भएको बकपत्रलाई अदालतले महत्व दिएन। प्रतिवादीले पीडितहरूलाई झुक्‍याई भैरहवा पुर्‍याई त्यहाँबाट भारतमा बेचबिखन गर्ने उद्देश्यले सिमानातर्फ लगेको पुष्टि भएको अवस्थामा मानव शोषणको कसूरमात्र ठहर्‍याएको पुनरावेदन अदालतको त्रुटिपूर्ण फैसला उल्टी गरी प्रतिवादीलाई अभियोग दावीबमोजिम सजाय गरिपाउँ भन्ने वादी नेपाल सरकारको पुनरावेदन जिकिर रहेको देखियो।

प्रतिवादीले पीडितलाई वैदेशिक रोजगारमा कुवेत पठाई दिने भनी भारतमा विक्री गर्न भैरहवा पुर्‍याई मानव बेचबिखनको कसूर गरेकाले प्रतिवादीलाई सजाय गरिपाउँ भन्ने प्रतिवादीउपरको किटानी जाहेरीका आधारमा अनुसन्धान भै सङ्कलित सबुद प्रमाणद्वारा प्रतिवादी मिलन भन्ने रोशन वि.क. ले मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार (नियन्त्रण) ऐन, २०६४ को दफा ४(२) (ख) को कसूर अपराध गरेकाले प्रतिवादीलाई ऐ. ऐनको दफा १५(१)(छ) बमोजिम सजाय गरी ऐ. ऐनको दफा १७ बमोजिम पीडितहरूलाई क्षतिपूर्ति दिलाई पाउँ भन्ने

प्रतिवादीउपरको अभियोग माग दावी रहेको देखिन्छ। प्रतिवादीले अदालतमा म उपरको अभियोग दावी झुठा हो भनी आरोपित अभियोगमा इन्कारी बयान गरेपनि मौकामा अधिकारप्राप्त अधिकारीसमक्ष पीडितहरुलाई नवलपरासीको बर्दघाटबाट भैरहवामा पुर्‍याएको हो भनी अभियोग दावीका सम्बन्धमा पीडितहरुलाई बर्दघाटबाट भैरहवा पुर्‍याएको तथ्यमा सावित भई बयान गरेको देखिन्छ। पीडितहरु यशोदा बाँस्कोटा र अन्नजना दर्नालले हामीलाई काठमाडौँबाट वैदेशिक रोजगारमा कुवेतमा पठाइ दिन्छु भनी बोलाएको र नवलपरासीको बर्दघाटमा प्रतिवादीसँग भेट भई त्यहाँबाट निजले हामीलाई अर्कै बसमा चढाई रूपन्देहीको भैरहवा बसपार्कमा पुर्‍याए भनी अदालतमासमेत बकपत्र गरेको देखिन्छ। मिति २०६८।१२।१८ को वस्तुस्थिति मुचुल्कामा बस्ने बिक्री लिम्बु, पुष्पा दर्जी र विनिता दर्जीले प्रतिवादीले पीडितहरुलाई वैदेशिक रोजगारीमा पठाई दिने प्रलोभन देखाई काठमाडौँ नलगी भारतको सुनौली नाकातर्फ लाने क्रममा रूपन्देहीको भैरहवाबाट प्रतिवादी पक्राउ परेको हो भनी कागज गरिदिएको देखियो। यसबाट यी प्रतिवादीले यी पीडितहरुलाई नवलपरासीको बर्दघाटबाट रूपन्देहीको भैरहवामा पुर्‍याएको तथ्यमा विवाद रहेको देखिएन।

अब यी प्रतिवादी मिलन भन्ने रोशन वि.क.ले पीडितहरुलाई बेचबिखन गर्ने तथा वेश्यावृत्तिमा लगाउने उद्देश्यले लगेको हो होइन तथा प्रतिवादीलाई पुनरावेदन जिकिर अनुरूप मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार (नियन्त्रण) ऐन, २०६४ को दफा ४ (२) (ख) बमोजिमको कसूरमा ऐ. ऐनको दफा १५ (१) (छ) बमोजिम सजाय गर्नुपर्ने हो होइन सो सम्बन्धमा विचार गर्नुपर्ने देखियो।

मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार (नियन्त्रण) ऐन, २०६४ को दफा ४(२) मा कसैले देहायको कुनै कार्य गरेमा मानव ओसारपसार गरेको मानिने छ भन्ने व्यवस्था भएको छ। त्यसैगरी दफा ४(२)(ख) मा वेश्यावृत्तिमा लगाउने वा शोषण गर्ने उद्देश्यले कुनै प्रकारले ललाई फर्काई, प्रलोभनमा पारी, झुक्याई, जालसाज गरी, प्रपञ्च मिलाई, जबर्जस्ती गरी, करकापमा पारी, अपहरण गरी, शरीर बन्धक राखी, नाजुक स्थितिको फाइदा लिई, बेहोस पारी, पद वा शक्तिको दुरुपयोग गरी, अभिभावक वा संरक्षकलाई प्रलोभनमा पारी, डरत्रास, धाकधम्की दिई वा करकापमा पारी कसैलाई बसिरहेको घर, स्थान वा व्यक्तिबाट छुटाई लग्ने वा आफूसँग राख्ने वा आफ्नो नियन्त्रणमा लिने वा कुनै स्थानमा राख्ने वा नेपालभित्रको एक ठाँउबाट अर्को ठाँउमा वा विदेशमा लैजाने वा अरु कसैलाई दिनेसमेतका कार्यलाई मानव ओसारपसार हुने भनी उल्लेख भएको देखिन्छ।

प्रस्तुत मुद्दामा यी प्रतिवादीले पीडितहरुलाई बेचबिखन गर्ने वा वेश्यावृत्तिमा लगाउनका लागि ललाई फर्काई, प्रलोभनमा पारी, झुक्याई, जालसाज गरी, प्रपञ्च मिलाई, जबर्जस्ती गरी,

करकापमा पारी, अपहरण गरी, शरीर बन्धक राखी, नाजुक स्थितिको फाइदा लिई, बेहोस पारी, पद वा शक्तिको दुरुपयोग गरी, अभिभावक वा संरक्षकलाई प्रलोभनमा पारी, डरत्रास, धाकधम्की दिई वा करकापमा पारी, बसिरहेको घर, स्थान वा व्यक्तिबाट छुटाई लगेको देखिंदैन। पीडितहरूलाई प्रतिवादीले काठमाडौं नबोलाई नवलपरासीको बर्दघाटमा नै बोलाएको तथ्य प्रतिवादीको मौकाको बयान र पीडित अन्नजना दर्नालले अदालतमा गरेको बकपत्रबाट देखिन्छ। अनुसन्धान अधिकारीले पीडितहरूको संरक्षक मेनुका बाँस्कोटा र लोकबन्दु दर्नाललाई बुझ्ने र प्रमाणको रूपमा अदालतमा प्रस्तुत गरेको समेत देखिंदैन। बरु यसोदा र अन्नजनाका अभिभावकहरूले प्रतिवादीलाई बिश्वास गरी निजहरूलाई प्रतिवादीको जिम्मा लगाएको र पीडितहरू समेत सहजै प्रतिवादीसंग भैरहवातर्फ गएको मिसिलबाट देखिन्छ।

प्रस्तुत मुद्दामा यी प्रतिवादीले मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार (नियन्त्रण) ऐन, २०६४ को दफा ४(२)(ख) अनुसार मानव बेचबिखनको कसूर अपराध गरेको हो भनी वादीले सारभूत र बस्तुनिष्ठ प्रमाण पेश गर्न सकेको देखिंदैन। प्रतिवादीले पीडितहरूलाई मानव बेचबिखन गरेकाले सजाय गरिपाउँ भनी जाहेरी दिने लोकबन्दु दर्नाललाई अदालतमा बकपत्र गराई जाहेरी ब्यहोरालाई समर्थन गराउन सकेको छैन। त्यसैगरी वस्तुस्थिति मुचुल्कामा बस्ने बिक्री लिम्बु, पुष्पा दर्जी र विनिता दर्जीलाई वादीले अदालतमा उपस्थित गराई निजहरूले अनुसन्धान अधिकृतसमक्ष गरेको कागजलाई पुष्ट्याई गराउन सकेको छैन। प्रमाण ऐन, २०३१ को दफा १८ मा तहकिकात वा जाँच बुझका सिलसिलामा प्रचलित नेपाल कानून बमोजिम तयार भएको कुनै लिखतमा उल्लिखित भएका कुनै कुरा सो कुरा व्यक्त गर्ने व्यक्ति साक्षीको रूपमा अदालतमा उपस्थित भई बकपत्र गरेमा मात्र प्रमाण लिन हुन्छ भन्ने कानूनी व्यवस्था भएको पाइन्छ। वादी नेपाल सरकारले मौकामा बुझिएका बिक्री लिम्बु, पुष्पा दर्जी समेतलाई अदालतमा उपस्थित गराई बकपत्र गराउन सकेको नदेखिँदा निहरूले अनुसन्धान अधिकृतसमक्ष गरिदिएको लिखत कागजहरूलाई प्रमाणमा ग्रहण गर्न सकिने अवस्था देखिएन। साथै पीडितहरू अन्नजना दर्नाल र यसोदा बाँस्कोटाले अदालतमा बकपत्र गर्दा प्रतिवादीले हामीलाई भारतमा बेचन लगेको हो भनेपनि प्रतिवादीको के कस्तो कार्य तथा ब्यबहारबाट पीडितहरूलाई कहाँ, कस्लाई र कति रुपैयाँमा बिक्री गर्न लागेको हो सोकुरा उल्लेख गर्न सकेको देखिएन। यसबाट प्रतिवादीले पीडितहरूलाई बिक्री गर्न तथा वेश्यावृत्तिमा लगाउने उद्देश्यले नवलपरासीको बर्दघाटबाट भैरहवा पुऱ्याएको भन्ने देखिएन।

प्रतिवादी मिलन भन्ने रोशन वि.क.ले पीडितहरूलाई भैरहवामा बस चढ्ने क्रममा भैरहवाको बसपार्कबाट अथवा नेपालभित्री पक्राऊ परेको र प्रतिवादीले पीडितहरूलाई विदेश भारत पुऱ्याएको

देखिंदैन। पीडितहरुलाई शोषण गर्ने उद्देश्यले ललाई, फकाई, प्रलोभनमा पारी, प्रपञ्च मिलाई नेपालको एक ठाउँबाट अर्को ठाउँसम्म अर्थात् नवलपरासीको बर्दघाटबाट भैरहवाको बसपार्कसम्म पुर्‍याएको देखिन्छ। मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार (नियन्त्रण) ऐन, २०६४ को दफा ४ ले मानव ओसारपसारको कार्यलाई शोषणको कसूर मानेको छ। यसबाट यी प्रतिवादीले मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार (नियन्त्रण) ऐन, २०६४ को दफा ४(२)(ख) बमोजिम शोषणको कसूर अपराधसम्म गरेको देखियो। यस्तो अवस्थामा प्रतिवादीलाई मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार (नियन्त्रण) ऐन, २०६४ को दफा २(४) (ख) को कसूर अपराधमा ऐ.ऐनको दफा १५(१)(च) अनुसार २ वर्ष कैद सजाय हुने ठहर्‍याएको पुनरावेदन अदालत इलामको फैसलामा त्रुटी रहेको देखिएन। पुनरावेदन अदालतको त्रुटिपूर्ण फैसला उल्टी गर्न प्रत्यर्थी झिकाई पाउँ भन्ने विद्वान् सहन्यायाधिवक्ताको बहस बुदाँमा सहमत हुन सकिएन।

अतः माथि उल्लिखित आधार र कारणसमेतबाट प्रतिवादी मिलन भन्ने रोशन वि.क. लाई मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार (नियन्त्रण) ऐन, २०६४ को दफा १५(१)(छ) बमोजिम ७ वर्ष कैद सजाय हुने ठहर्‍याएको झापा जिल्ला अदालतको मिति २०६९।३।१२ मो फैसला केही उल्टी गरी प्रतिवादीलाई उक्त ऐनको दफा ४(२)(ख) अनुरूप शोषणको कसूरमा ऐ.ऐनको दफा १५(१)(च) बमोजिम २ वर्ष कैद सजाय हुने ठहर्‍याएको पुनरावेदन अदालत इलामको मिति २०७०।३।१८ को फैसला मिलेकै देखिँदा सदर हुने ठहर्छ। पुनरावेदक वादीको अभियोग दावी अनुरूप प्रतिवादीलाई सजाय गरिपाउँ भन्ने पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्दैन। प्रस्तुत मुद्दाको दायरीबाट लगत कट्टा गरी मिसिल नियमानुसार बुझाई दिनु।

न्यायाधीश

उक्त रायमा म सहमत छु।

न्यायाधीश

इजलाश अधिकृत :- प्रेमप्रसाद न्यौपाने

कम्प्यूटर टाईप गर्ने :- मन्दिरा रानाभाट

इतिसम्बत् २०७२ साल भाद्र १५ गते रोज ३ शुभम्..... ।

